

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/353073259>

Feminization Of Migration:Uzbek Migrants In Turkey (Миграциянинг феминизациялашуви: Туркиядаги ўзбек мигрантлар)

Article · July 2021

CITATIONS

0

READS

15

1 author:

Shoirakhon Nurdinova

Namangan State University

12 PUBLICATIONS 6 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Socio-Economic Factors Affecting Uzbek Labor Migrants in Turkey [View project](#)

Seçilmiş İl Örnekleriyle Türkiye'de Ev Kadınlarının İstihdamına Yönelik Yaşam Memnuniyeti Analizi [View project](#)

УЎК: 336.143.2

Шоирахон НУРДИНОВА,
PhD (иқтисодийёт фанлари бўйича),
Наманган Давлат университети, доцент в.б.,
E-mail: sh.nurdinova@gmail.com

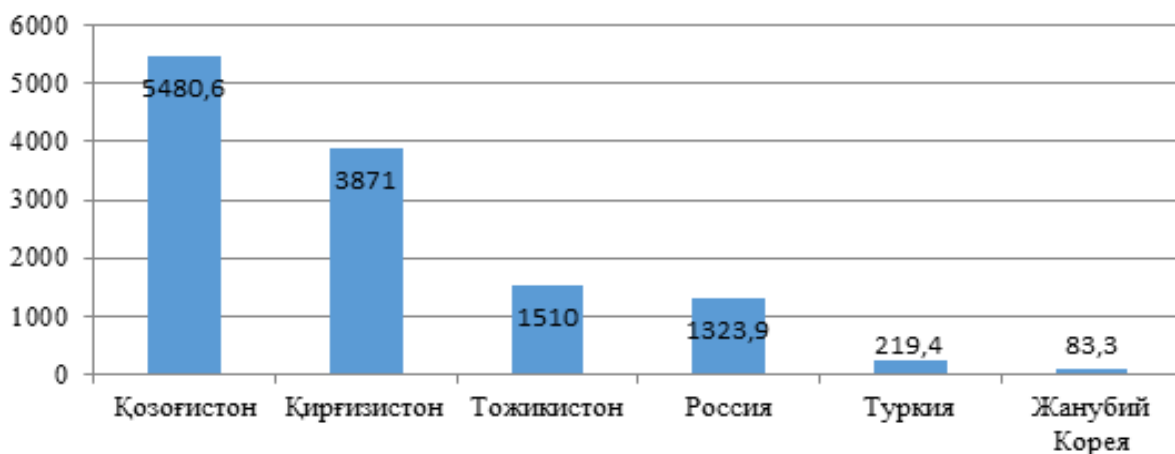
Миграциянинг феминизациялашуви: Туркиядаги ўзбек мигрантлар

КИРИШ

Юқори даромадли мамлакатлардаги иқтисодий-ижтимоий тенденциялар, хусусан, саноатнинг ривожланиши билан бирга хотин-қизлар бандлик суръатларининг ортиши натижасида туғилишнинг пасайиши, қариялар сонининг кўпайиши “анъанавий аёл” вазибаларида баъзи ўзгаришларга сабаб бўлди. Бу ўзгаришлар натижасида бола ва қарияларни парвариш қилиш, тозалик ва уй ишларини бажарувчиларга бўлган талаб вужудга келди. Бу талаб кам даромадли мамлакатлардаги арзон ишчи кучи оқимиға таъсир қилиб, халқаро миграциянинг асосий омилиға айланди. Миграция трендлари таҳлил қилинса, мигрантлар орасида хотин-қизлар сонининг ортиши, мигрант қабул қилувчи мамлакатларда хотин-қизлар учун мўлжалланган иш жойларига бўлган талабнинг ошиши ҳамда хотин-қизларнинг индивидуал миграциясини кўриш мумкин.

Халқаро ташкилотларнинг мигрант хотин-қизлар билан боғлиқ маълумотларига таянилса, улар мигрант қабул қилувчи мамлакатларда, асосан, уй хизматлари ва бола/қариялар парвариши соҳасида банд бўлганларнинг асосий улушини ташкил этади. Халқаро Меҳнат Ташкилотининг 2015 йилги маълумотларига кўра, дунёда уй хизматларида банд бўлганлар сони тахминан 67 миллион кишиға тенг. Хорижий мамлакатда уй хизматлари билан бандлар сони эса 11.5 миллионни ташкил этади. Жами мигрант-уй хизматчиларининг 73 фоизини хотин-қизлар ташкил қилади (International Labour Office, 2015).

Ўзбекистон билан боғлиқ вазият таҳлил қилинганда, Ўзбекистон Республикаси статистика қўмитаси маълумотларига кўра, 2019 йилда тахминан 12.9 миллион нафар фуқаролар чет элга саёҳат қилишган. Ўзбекистонликларнинг асосий саёҳат йўналишлари 1-расмда келтирилган.

1-расм. Йўналишиға кўра Ўзбекистондан чиқиб кетувчилар сони (минг киши)

Манба: Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида муаллиф томонидан тузилган.

2019 йилда Ўзбекистондан, асосан, кўшни мамлакатлар - Қозоғистон, Қирғистон ва Тожикистонга саёҳат қайд этилган. Шунингдек, Россия, Туркия ва Жанубий Корея ўзбекистонликларнинг асосий йўналишлари эканлиги кузатилган. Саёҳатчиларнинг 42.1 фоизи хотин-қизлар ҳисобига тўғри келади.

Туркия Ўзбекистонлик мигрантлар, хусусан хотин-қизларнинг асосий миграция йўналиши ҳисоблансада, Туркиядаги ўзбек меҳнат мигрантлари билан боғлиқ тадқиқотлар сони кам эканлиги кузатилади. Асосан уй хизматлари ва боқувчилик билан шуғулланувчи Ўзбекистонлик мигрант-хотин-қизлар масаласи долзарб ҳисобланади. Юқоридагиларни инобатга олган ҳолда, мазкур мақолада миграциянинг феминизациялашуви билан боғлиқ адабиётлар шарҳланади. Шунингдек, Ўзбекистондан миграциянинг ҳолати, йўналишлари, хотин-қизларнинг миграция жараёнидаги иштироки ва унга таъсир қилувчи омиллар таҳлил қилинади. Мақолада миграциянинг феминизациялашуви бўйича илмий адабиётлар таҳлили, статистик таҳлил усуллари билан фойдаланилади.

МИГРАЦИЯНИНГ ФЕМИНИЗАЦИЯЛАШУВИ

Илмий адабиётда, асосан, хотин-қизлар миграция жараёнининг бош иштирокчиси сифатида эмас, балки мигрант турмуш ўртоғи билан бирга бирга бошқа мамлакатга кўчиб ўтганлиги кузатилади. Лекин сўнгги ўттиз йил давомида халқаро миграция бўйича тадқиқотлар миграциянинг гендер хусусиятида сезиларли ўзгаришлар ҳақида муҳим маълумотлар беради. Хусусан, миграциянинг феминизациялашуви масаласи тобора кенг муҳокама қилинмоқда. Бу тушунчанинг пайдо бўлишига бир неча сабаблар таъсир кўрсатган. Ғарбда хотин-қизларнинг иш билан бандлик суръатларининг ошиши натижасида жамиятдаги хотин-қизларнинг роли ҳам ўзгарди. Хотин-қизларнинг иқтисодий роли ўзгариши ва миграциянинг янги иқтисодий назариялари “иқтисодий дуализм” пайдо бўлганини илгари суради. Малакали ишларда фаолият олиб бораётган хотин-қизлар уйдаги “вазифа”ларини малака талаб қилмаган, кўпроқ инсон меҳнатига таянган ва оз маош учун ишлашга рози бошқа қатламга топширмоқда. Яъни, киши бошига тўғри келадиган миллий даромади юқори бўлган мамлакатларда уй ишлари ва фарзанд тарбияси учун ёлланма хизматчиларга бўлган талабнинг ортиши “учинчи дунё” мамлакатларидан хотин-қизларнинг индиви-

дуал равишда ишлаш мақсадида кетишига сабаб бўлмоқда. Massey et al. (1993)га кўра, неоклассик иқтисодиётга асосланган миграция назариялари маошлар ўртасидаги тафовут миграцияни вужудга келтирувчи асосий омил ҳисобланади. Буни даромад даражаси нисбатан паст бўлган мамлакатлардан миллионлаб аёллар юқори даромадли мамлакатларда қария/бола парвариши ва уй хизматларида ишлаш учун кўчиб ўтишида ҳам кўриш мумкин. Шунингдек, гендер муносабатларидаги ўзгаришлар натижасида “анъанавий” жамиятларда хотин-қизларнинг миграция қарорини эркин қабул қилиб, мустақил равишда бошқа мамлакатга кетишида ўсиш қайд этилган. Уй ишлари ва парваришлар каби ишлар учун кетаётган мигрант хотин-қизлар билан бир қаторда “хорижлик келин” ва одам савдосида ҳам ўсиш кузатилади.

Илмий адабиётда миграциянинг феминизациялашуви турлича талқин қилинади. Баъзи адабиётларда маълум бир вақт оралиғида мигрант хотин-қизларнинг сони ортиб бориши маъносида ишлатилса, бошқа адабиётларда хотин-қизларнинг жамиятдаги роли ўзгариши натижасида ривожланган мамлакатларда мигрантлар орасида хотин-қизларнинг улушининг ортиши деб таснифланади. Мигрант қабул қилувчи мамлакатларда хотин-қизлар учун меҳнат бозори сегментацияси пайдо бўлди. Миграциянинг барча турлари, меҳнат миграциясидан тортиб, одам савдоси ва сиёсий бошпанагача бўлган барча ҳолатларда хотин-қизларнинг иштироки кузатилади. Park (2008) миграциянинг феми-

низациялашувини қашшоқлик, даромадларнинг номувофиклиги, миграция учун оилавий қарор қабул қилиш, хотин-қизлар меҳнатига талабнинг мавжудлиги натижасида вужудга келганини таъкидлаган.

Le Goff (2016) 1980-2010 йиллар орасидаги миграциянинг феминизациялашуви ва пул жўнатмаларини таҳлил қилган. Мигрант хотин-қизлар томонидан жўнатилган пул миқдорининг эркак мигрантларникидан нисбатан паст эканлигини хотин-қизларнинг мигрант қабул қилувчи мамлакатлардаги меҳнат бозоридаги дуч келадиган кийинчиликлар билан боғлаган. Шунингдек, мигрант хотин-қизлар эркакларга нисбатан кам маош олганлиги пул жўнатмалари миқдорида тўғридан-тўғри таъсир кўрсатиши қайд этилган.

ХАЛҚАРО МИГРАЦИЯ ВА ХОТИН-ҚИЗЛАР

Халқаро миграцияда хотин-қизларнинг иштироки иқтисодчилар, тарихчилар, социологлар томонидан кенг ёритиб борилмоқда. Gabaccia (2016) АҚШ 1930-1970 йиллар орасида эркакларга нисбатан аёл мигрантларни кўпроқ қабул қилганини, мигрантлар орасида оила бирлашуви, хорижлик келин категориясидаги аёллар бўлганини илгари суради.

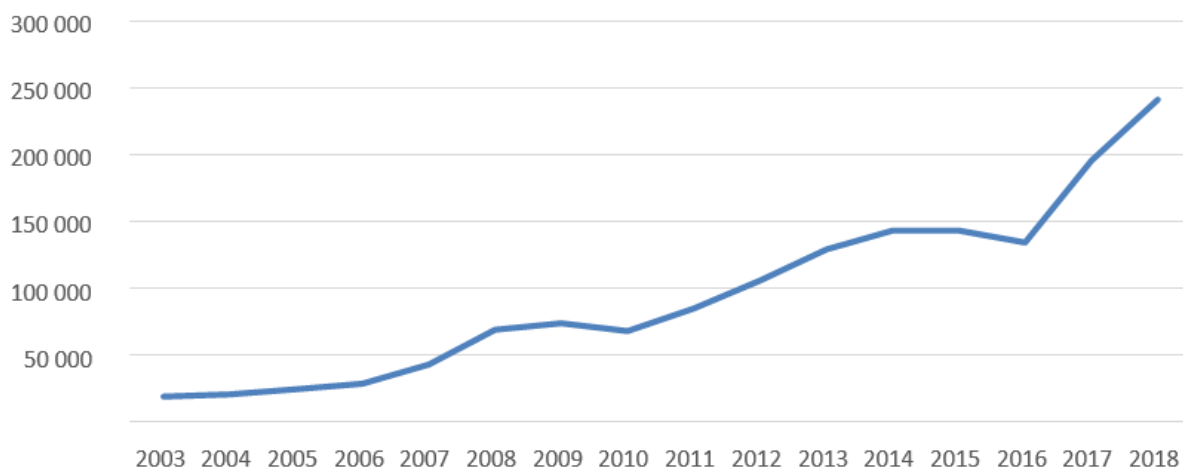
Халқаро миграция ташкилоти маълумотларига кўра, 2019 йилда 272 миллион киши ёки дунё аҳолисининг 3.5 фоизи ўз мамлакатидан бошқа мамлакатда яшайди. Халқаро мигрантларнинг 74 фоизи меҳнат мигрантлари бўлиб, хотин-қизлар барча мигрантларнинг 48 фоизини ташкил этади. 2017 йилги маълумотларга кўра, меҳнат мигрант-

лари орасида эркаклар сони аёллар сонидан 28 миллионга кўп бўлиб, умумий мигрантларнинг 58 фоизини ташкил этади. Меҳнат мигрантлари орасида юқори малакали аёл-мутахассислар бўлишига қарамай, уй хизматлари ва бола парвариши учун кўчиб ўтган хотин-қизлар кўпчиликти ташкил этади. Шунингдек, уй ишларида меҳнат қилаётган мигрантларнинг малака даражаси юқори бўлишига қарамай, бажараётган иши ва маълумоти орасида номувофиклик тадқиқотларда кенг ёритилган. Географик жиҳатдан таҳлил қилинганда, уй хизматларида ишлаётган мигрант аёлларнинг 24 фоизи Жануби-Шарқий Осиё ва Тинч океани мамлакатларида, 22.1 фоизи Европа қитъасида ва 19 фоизи Араб мамлакатларида фаолият олиб бериши қайд этилган (IOM report, 2020).

ЎЗБЕКИСТОНДАН МИГРАЦИЯ ОҚИМЛАРИ

Иттифокнинг парчаланиши натижасида Ўзбекистондан, асосан, миграция маҳаллий бўлмаган аҳолининг ўз тарихий ватанларига кўчишида кузатилади. 2000-йиллардан бошлаб, яқин кўшни мамлакатларга Ўзбекистондан меҳнат миграцияси ортиб борган. Меҳнат мигрантлари, асосан, Россия ва Қозоғистонни танлашлари ижтимоий ўзаро боғлиқлик ва бошқа мамлакатга киришдаги тўсиқлар (виза)нинг мавжуд эмаслиги билан характерланади. Миграция назариясига кўра, бу миграция харажатларини пасайтирганлиги боис миграцияга қарор қабул қилишда муҳим омил саналади.

Ўзбекистонликлар турли сабаблар билан Туркияга ташриф буюришади.

2-расм. Ўзбекистондан Туркияга ташриф буюрувчилар сони

Манба: Туркия Республикаси Маданият ва туризм вазирлиги маълумотлари асосида тузилган.

2-расмда 2003-2018 йиллар орасида Туркияга ташриф буюрган ўзбекистонликлар сони кўрсатилган. Мазкур давр орасида Туркияга ташриф буюрувчи ўзбекистонликлар сониди ўсиш кузатилади. Визасиз режимдан фойдаланган ҳолда, баъзи ташриф буюрувчилар Туркияга сайёҳ сифатида келиб, Туркияда визасиз қолиш муддати ўтса ҳам иш топиб, қолиб кетадилар.

Миграция бўйича тадқиқот натижалари ўзбекистонликларнинг Туркияни танлашларида қуйидаги асосий ижтимоий-иқтисодий омилларни кўрсатади:

- визасиз режим;
- иш ҳақининг нисбатан юқори эканлиги;
- турк халқи билан маданий яқинлик

(Nurdinova, 2018).

ТУРКИЯДАГИ ЎЗБЕК МИГРАНТЛАР

1990-йиллардан бошлаб, МДХ мамлакатларидан Туркияга саёҳат қилувчилар сони ортди. МДХ мамлакатлари ва Туркия орасидаги виза(сиз) режим(и), яшаш стандартлари, географик жойлашув

меҳнат миграциясига таъсир қилувчи омиллар сифатида кўрилади. Lordoğlu (2007) Туркияга йўналган миграциянинг ғарбга йўналган миграциядан, нафақат, миқдор жиҳатдан, балки сифат жиҳатдан ҳам фарқлигини ёритган. Буни Туркиянинг яқин қўшни мамлакатлар билан тарихий ва маданий алоқалар билан изоҳлаб, Озарбайжон, Грузия, Молдова каби мамлакатлардан меҳнат мигрантларининг оқими орқали кўрсатиб берган. Шунингдек, туркий тилда сўзлашувчи мамлакатлардан келган мигрантлар учун тил ва маданий яқинлик иш топишда асосий унсур ҳисобланиши қайд этилган. Туркияда норасмий ишлаш имконининг мавжудлиги ва меҳнат бозоридаги талаб хорижлик ишчи кучини жалб этиши кузатилади.

Туркия Республикаси Миграция Бошқармаси маълумотларига кўра, 2016 йилда 18270, 2017 йилда 30657, 2018 йилда 34090 нафар ўзбекистонлик расмий рухсатнома асосида Туркияда фаолият олиб борган. 2016-2018 йилларда тўққиз нафар ўзбекистонлик одам савдоси қурбони бўлгани қайд этилган.

1-жадвал

Туркияда расман истиқомат қилаётган ўзбекистонликларнинг жинси ва вилоятига кўра тақсимоти, киши

Вилоят	Умумий сони (нафар)	Эркаклар	Аёллар
Истанбул	24 168	6 701	17 467
Бурса	2 068	1 038	1 030
Анталья	1 842	569	1 273
Анкара	1 646	362	1 284
Измир	621	111	510
Муғла	376	90	286
Кожаяли	302	64	238
Текирдағ	203	44	159
Чанакқалъа	208	83	125
Бошқа	2 656	642	2 014
Жами	34 090	9 704	24 386

Манба: Туркия Республикаси Статистика қўмитаси маълумотлари асосида тузилган.

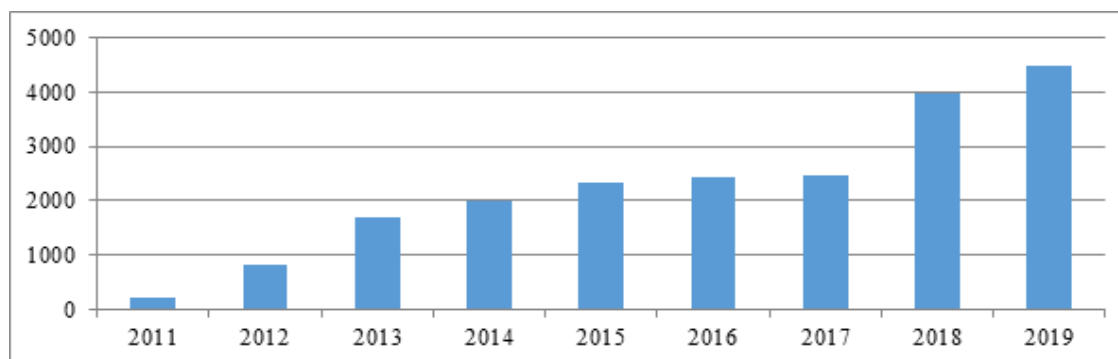
1-жадвалда 2018 йилда Туркияда расман истиқомат қилаётган ўзбекистонликларнинг жинси ва вилоятига кўра тақсимоти берилган. Кўриниб турибдики, Истанбул ўзбекистонлик мигрантлар учун энг маъқул кўрилган вилоятдир. Шунингдек, Бурса ва Анталья каби туристик ва ишлаб чиқариш ривожланган шаҳарлар ҳам ўзбекистонликлар энг

кўп фаолият олиб борадиган вилоятлар рўйхатидан жой олган. Анкара шаҳри пойтахт сифатида 4-ўринда ўзбекистонликлар томонидан энг кўп танланган шаҳар эканлиги кузатилади. Жадвал жинсиёт жиҳатидан таҳлил қилинса, мигрантлар орасида хотин-қизлар сонининг юқори эканлиги кузатилади. Жами ўзбекистонлик мигрантларнинг 71 фои-

зи хотин-қизлардан иборат. Юқоридаги статистик маълумотлар Туркияда фаолият олиб боровчи барча ўзбекистонликларни, шу жумладан, талаба, оила рухсатномасига эга бўлганлар, қисқа муддатли яшаш рухсатномасига эга бўлганлар ва меҳнат мигрантларини қамраб олади.

Туркия Республикаси Оила, Меҳнат ва Ижтимоий Хизматлар Вазирлиги меҳнат мигрантлари ва

расмий ишлаётган ўзбекистонликлар ҳақида маълумот беради. 3-расмда 2011-2019 йиллар орасида Туркияда расмий ишлаш учун ўзбекистонлик мигрантларга берилган рухсатномалар миқдори кўрсатилган. 2011 йилда ўзбекистонлик мигрантларга жами 229 дона рухсатнома берилган бўлса, 2019 йилда бу рақам 4251 га ортиб, 4480 тага етганлигини кўриш мумкин.

3-расм. Ўзбекистон фуқароларига Туркия томонидан расмий ишлаш рухсатномалари сони
Манба: Туркия Республикаси Оила, меҳнат ва ижтимоий хизматлар вазирлиги маълумотлари.

Баъзи мигрантлар норасмий ишлагани сабабли, мигрантларнинг умумий сони расмий маълумотларга қараганда кўпроқ эканлиги тахмин этилади.

ТУРКИЯДА МЕҲНАТ БОЗОРИ ВА МИГРАЦИЯНИНГ ФЕМИНИЗАЦИЯЛАШУВИ

Туркча илмий адабиётда МДХ мамлакатларидан Туркияга миграция собиқ иттифокнинг парчаланishi натижасида юзага келган иқтисодий инқироз, Туркиянинг виза режими билан боғланади. Demirdizen (2013) иттифокнинг парчаланishi натижасида офис-менежер лавозимида ҳамда қишлоқ хўжалиги, енгил саноат ва ижтимоий хизматларда фаолият юритган хотин-қизларни инқироздан энг кўп зарар кўрган қатлам сифатида кўрсатган. Бу соҳада ишлаган хотин-қизларнинг ишсизлик туфайли бошқа йўналишларни қидириши ва Туркияга миграцияси Туркиянинг Европага нисбатан қулай виза режими билан изоҳланади. Собиқ иттифок мамлакатларидан келган меҳнат мигрантлари, асосан, оддий ишчи, туризм соҳасида хизматчи, энага ва қарияларга боқувчи сифатида ишлайдилар. Мазкур ишларда фаолият туридан келиб чикқан ҳолда, асосан, хотин-қизлар ишлаши кузатилади. Бу соҳалар турк жамиятида “паст” даражадаги ишлар сифатида категориялаштирилганлиги сабабли маҳаллий аҳоли томонидан танланмайди. Yildirimalp (2014)

мазкур ишларнинг нуфузи паст бўлиши билан бирга маоши ҳам нисбатан паст эканлигини таъкидлаб, асосан, норасмий мигрантлар томонидан танланишини ёритиб берган. Иш берувчига мигрантларни ёллашнинг афзаллиги шундаки, бу ишларда фаолият юритувчи хотин-қизларнинг иш жойида тунаши исталган вақтга уларга эришиш имконини беради. Кўпинча, бола парвариши учун ёлланган мигрантлар уй ишларини ҳам бажариши кузатилади. Akalin (2014) уй ишларида ишловчи ўзбекистонлик 48 мигрант хотин-қиз билан тадқиқот олиб борган. Тадқиқотда мигрант хотин-қизларнинг олий ёки ўрта-махсус маълумоти, одатда ҳамширалик малакаси Туркияда қария ва хасталарни парваришлашда қўл келгани, ишчи кучи таклифини пайдо қиладиган маҳаллий хотин-қизлардан маълумот ва малака даражаси бўйича устун эканликларига урғу берилган. Иш берувчи ва норасмий ишчи-мигрант орасида иш вақти, соати, вазифалари ва маошини кўрсатувчи ҳуқуқий ҳужжат мавжуд бўлмасида, “оиланинг аъзоси” сифатида ўзаро ишонч асосида келишувга эришилган.

Çakmak & Yaman (2018) томонидан ёзилган мақолада Туркияда текстиль соҳасида ишлаётган собиқ иттифок мамлакатларидан келган меҳнат мигрант-аёлларнинг миграцияга қарор қилиши ва

иктисодий-ижтимоий омиллар таҳлил қилинган. Тадқиқотда иштирок этган ўзбекистонлик иштирокчининг Туркияни танлашида маданий яқинлик ва дин асосий омил эканлиги кузатилади. Akbiyik (2013)тадқиқотида уй ишларида ишловчи мигрант хотин-қизларнинг ўрта ёшли, бева/ажрашган эканлиги ва иш жойида ётиб ишлашларини кўрсатган. Иш жойидаги муаммо сифатида асосан, паспортининг олиб қўйилиши ёки норасмий ишлаганлиги сабабли Туркиядан депортация қилиниши кўркуви кўрсатилган.

Erdem & Şahin (2009)нинг мақоласида Туркияда уй хизматчилари-мигрантларнинг ўртача маоши 250-500 АҚШ доллари эканлиги кўрсатилади. Норасмий ишлаганлиги сабабли иш жойидан суғурта ёки ижтимоий ҳимоясининг мавжуд эмаслиги мигрантларнинг муаммоси сифатида тилга олинган. Gökmen (2011) ишлаш учун рухсатнома олиш ва норасмий ишламаслик учун турк фуқаро-

лари билан турмуш қурган мигрант хотин-қизларнинг иш фаолиятини тадқиқ қилган. Турк фуқаролари билан турмуш қурган мигрантларнинг меҳнат бозорида юқори афзалликларга эга эканлиги қайд этилган.

Юқоридаги тадқиқотлар асосан, МДХ мамлакатларидан келган мигрант хотин-қизларга тааллуқли. Бунга сабаб, Туркияда мигрантлар орасида умумий муаммоларнинг мавжудлигидир. Адабиётлар таҳлиладан, Туркиядаги ўзбекистонлик меҳнат мигрантларини кенг кўламда тадқиқ қилган илмий ишлар сони оз эканлиги кўринади.

Туркия Республикаси Оила, Меҳнат ва Ижтимоий хизматлар вазирлиги маълумотларига кўра, 2011 йилда ўзбекистонлик эркаклар 52 та, хотин-қизлар эса 177 та ишлаш рухсатномаси олган. 2011-2019 йилларда бу рақам ортгани кузатилади ва 2019 йилда бу кўрсаткич мос равишда 1455 ва 3025 нафар кишига етган.

2-жадвал.

Туркияда расмий ишлаётган Ўзбекистон фуқароларининг жинси бўйича тақсимланиши, киши

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
эркак	52	113	207	234	277	348	433	1005	1455
аёл	177	716	1501	1759	2042	2088	2032	2964	3025

Манба: Туркия Республикаси Оила, меҳнат ва ижтимоий хизматлар вазирлиги маълумотлари.

2-жадвалдан кўриш мумкинки, ўзбекистонлик меҳнат мигрантлари орасида ишлаш учун рухсатнома олганларнинг аксарияти хотин-қизлардир. Хусусан, 2019 йилда Туркияда расман меҳнат қилаётганларнинг қарийб 70 фоизи хотин-қизлар ҳиссасига тўғри келади. Шунингдек, сўнгги йилларда Ўзбекистондан индивидуал (якка тартибда) тарзда кетиб, мустақил равишда ишлайдиган мигрант хотин-қизларнинг сони кўпаймоқда.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Меҳнат мигрантлари орасидаги хотин-қизларнинг иштироки бўйича етарлича хорижий адабиёт мавжуд бўлишига қарамай, Ўзбекистон мисолида илмий тадқиқотлар сони нисбатан паст эканлиги кузатилади. Мазкур мақола Туркиядаги ўзбекистонлик меҳнат мигрантлари масаласи, хусусан ишлаш учун келган хотин-қизларни тадқиқ қилишга қаратилган. Таҳлил натижалари Ўзбекистондан Туркияга “миграциянинг феминизациялашуви”ни кўрсатади. Сўнгги ўн йилликда,

мустақил равишда, Туркияга ишлаш учун кетган хотин-қизларнинг сони ортгани кузатилди. Туркия меҳнат бозори сегментацияси таҳлил қилинганда, мигрант хотин-қизлар меҳнатига бўлган талабнинг юқорилиги кузатилди. Адабиётларда айнан ўзбекистонлик мигрантларни камраб олган тадқиқотлар кам эканлиги, кўпроқ МДХ мамлакатларидан келган мигрант хотин-қизларнинг умумий масаласи ёритилгани кузатилди. Уй ишларида ишлайдиган мигрантларнинг норасмий ишлаши учун шароитнинг мавжудлиги расмий рақамларда кўрсатилмаган мигрантларга ишора этади. Норасмий ишлаганлиги сабабли, меҳнат мигрантларида Туркиядан депортация қилиниши билан боғлиқ кўркув мавжуд. Мигрантлар иш берувчи билан ҳуқуқий асосдаги келишувга эмас, ўзаро ишонч асосида уй ишлари ва қария/хасталарни парваришлагани кузатилади. Шунингдек, мигрант хотин-қизларнинг Туркиядаги лавозими ва Ўзбекистонда олган маълумоти орасида ному-

вофиклик мавжуд. Шу каби муаммоларни инобатга олган ҳолда, қуйидаги тавсиялар ишлаб чиқилди:

- Ўзбекистондан Туркияга меҳнат миграцияси бўйича дала тадқиқотларини ташкил этиш ва миграция феминизациялашувининг мигрантнинг Ўзбекистонда қолган оила аъзолари, хусусан, фарзандларига ижтимоий-иқтисодий таъсирини ўрганиш ва таҳлил қилиш лозим.

- Меҳнат миграцияси билан боғлиқ қарорларнинг самарадорлигини ошириш мақсадида Туркиядаги ўзбекистонлик меҳнат мигрантлари бўйича маълумотлар йиғиш ва уларни таҳлил қилиш тизimini йўлга қўйиш лозим.

- Миграция жараёнини тўғри ташкил этиш ва бошқариш, хусусан, мигрант қабул қилувчи мамлакатлардаги, шу жумладан, Туркияда ўзбекистонлик мигрант хотин-қизлар дуч келаётган муаммолари тизимли ўрганилиши лозим.

- Мигрант қабул қилувчи мамлакатларда хотин-қизларни хавфсиз ва манзилли иш билан таъминлаш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқиш зарур.

- Муаммога дуч келган хотин-қизларга психологик, моддий ва маънавий ёрдам беришни йўлга қўйиш ҳамда шу мақсадда консультация марказлари ташкил этиш лозим.

- Меҳнат мигрантларини хорижий мамлакат меҳнат қонунчилиги билан таништиришнинг содда ва оммабоп дастури ишлаб чиқилиши лозим.

Шунингдек, Туркия қонунчилигида фақат Туркия фуқаролари фаолият юритиши мумкин бўлган касб-хунарлар рўйхати мавжуд. Истисно тариқасида, 2527-сонли қонун асосида хорижлик туркий халқларга бу фаолият турларида ишлаш ҳуқуқи берилган. Шунининбатга олган ҳолда, мазкур ҳуқуқий ҳужжатни ўзбекистонликларга қўллаш амалиёти меҳнат мигрантларига адвокатлик, нотариус ва бошқа қонунда назарда тутилган касбларда ишлаш имконини беради. Бу ўз навбатида, лавозим ва маълумот орасидаги номувофиқликнинг олдини олади, мигрантларнинг даромад даражасига сезиларли таъсир кўрсатади.

Манба ва адабиётлар

1. Akalın, A. E. (2014). *Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz.*

2. Akbiyik, N. (2013). *Ev Hizmetlerinde Çalışma: Malatya’da Bir Alan Araştırması. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 11(21), 207–240.*

3. Çakmak, H., & Yaman, I. (2018). Post-Sovyet Dönemde Türkiye'ye Yönelen Kadın Emek Göçü Profili: Kumkapı'da Tekstil Sektöründeki Satış Temsilcisi Kadınlar Örneği. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 3(2), 197–228.

4. Demirdizen, D. (2013). Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emegine Doğru mu? *Calisma ve Toplum*, 38(3).

5. Erdem, Z., & Şahin, L. (2009). Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları: İstanbul İli Üzerine Bir Alan Araştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 57, 281–325.

6. Gabaccia, D. R. (2016). Feminization of migration. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*, 1–3.

7. Gökmen, Ç. E. (2011). Türk turizminin yabancı gelinleri: Marmaris yöresinde turizm sektöründe çalışan göçmen kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 1(28), 201–231.

8. International Labour Office, Labour Migration Branch, International Labour Office, Conditions of Work and Equality Department, International Labour Office, & Department of Statistics. (2015). *ILO Global estimates of migrant workers and migrant domestic workers: Results and methodology: special focus on migrant domestic workers*. ILO.

9. Le Goff, M. (2016). *Feminization of migration and trends in remittances*. IZA World of Labor.

10. Lordoğlu, K. (2007). Türkiye'deki çalışma hayatının bir parçası olarak yabancı çalışanlar. *Çalışma ve Toplum*, 3, 11–31.

11. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). *Theories of international migration: A review and appraisal*. *Population and Development Review*, 431–466.

12. *World Migration Report 2020*. Geneva: International Organization for Migration

13. Nurdinova, S. (2018). *Socio-economic Factors Affecting Uzbek Labor Migrants in Turkey*. In *Eurasia on the Move: Interdisciplinary Approaches to a Dynamic Migration Region* eds. Marlene Laruelle and Caress Schenk. Washington D.C.: George Washington University Central Asia Program.

14. Park, C.-B. (2008). *Women and International Migration: Background of the Feminization of Migration and its Implications*. *Asian Women*, 24(2), 1–16.

15. Yildirimalp, S. (2014). Türkiye'de Ev Hizmetinde Çalışanların Sorunları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 45–59.

16. Туркия Республикаси Оила, Меҳнат ва Ижтимоий Хизматлар Вазирлиги: <https://ailevecalisma.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/>

17. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика

ка қўмитаси <https://stat.uz/en/press-center/news-of-committee/news-of-committee-2020/2928-8327-persons-who-entered-and-left-the-republic-of-uzbekistan-in-2019>

18. Туркия Республикаси Маданият ва Туризм Вазирлиги: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249709/yillik-bultenler.html>

Миграциянинг феминизациялашуви: Туркиядаги ўзбек мигрантлар

Шоирахон Нурдинова,

PhD (иқтисодиёт фанлари бўйича),

Наманган Давлат Университети, доцент в.б.

Аннотация: мазкур мақолада Ўзбекистондан меҳнат миграцияси, хусусан, Туркияга миграция масаласи ўрганилган. Миграциянинг феминизациялашуви ва Туркия меҳнат бозорининг хусусиятлари ёритилиб, Туркиядаги ўзбек хотин-қизлари юзасидан таклифлар берилган.

Калит сўзлар: мигрант, миграциянинг феминизациялашуви, Туркия, Ўзбекистон.

Феминизация миграции: узбекские мигранты в Турции

Шоирахон Нурдинова,

PhD (по экономическим наукам),

Наманганский государственный университет,
и.о. доцент

Аннотация: в данной статье исследуется трудовая миграция из Узбекистана, в частности в Турцию. Освещена феминизация миграции и особенности турецкого рынка труда, а так же были высказаны предложения относительно узбекских женщин в Турции.

Ключевые слова: мигрант, феминизация миграции, Турция, Узбекистан.

Feminization Of Migration: Uzbek Migrants In Turkey

Shoirakhon Nurdinova,

PhD (in Economics),

Namangan State University, Associate professor

Abstract: in this article, the author investigates labour migration from Uzbekistan, in particular to Turkey. Shedding a light on the feminization of migration and the characteristics of the Turkish labor market, the author suggests recommendations related to Uzbek women in Turkey.

Keywords: migrant, feminization of migration, Turkey, Uzbekistan.